

ION CRISTOIU: Un Referendum pentru confirmarea victoriei lui Ion Iliescu asupra lui Nicolae Ceaușescu

Abstract

The parliamentary elections of 20 May 1990 were rather a referendum to confirm Ion Iliescu's victory over Nicolae Ceausescu than a moment of choice between the FSN and the opposition parties. The Romanians came to the vote in a very large proportion to express their love for Ion Iliescu, and the «University Square phenomenon» contributed unintentionally to the huge electoral score of Ion Iliescu and FSN. The result of the vote was an option for perestroika, a kind of liberal communism. The resulting parliament was the best in post-communism because it came from the Ceausescu's regime of technocrats.

Keywords

Post-communist Romania; elections; political parties; democracy; revolution

Sfera Politicii (SP): Deseori, primele alegeri libere ale postcomunismului românesc au fost considerate „alegeri atipice”. Sunteți de acord cu această caracterizare? Dacă da, care ar fi elementele atipismului?

Ion Cristoiu (IC): Desfășurate la nici o jumătate de an de la prăbușirea comunismului, alegerile parlamentare din 20 mai 1990 au fost mai degrabă un referendum pentru confirmarea victoriei lui Ion Iliescu asupra lui Nicolae Ceaușescu decât un moment de opțiune între FSN și partidele de Opoziție. La vremea respectivă s-a discutat, ca urmare a cererii Opoziției și a presei independente, dacă nu cumva alegerile ar trebui amânate pentru la toamnă, în speranța că între timp românii vor deveni conștienți că au de ales nu între Ion Iliescu și Nicolae Ceaușescu, ci între Ion Iliescu și ceilalți contracandidați. Din acest punct de vedere, termenul adecvat nu e alegeri atipice, ci un referendum pentru consfințirea puterii lui Ion Iliescu.

SP: Scrutinul din 20 mai 1990 a înregistrat o participare record. S-au prezentat la vot peste 14,8 milioane de cetățeni, adică peste 86% dintre cei înscrși în listele electorale. Această participare masivă la primul vot liber postcomunist poate fi considerată gestul de credință prin care a fost marcată ruptura produsă în decembrie 1989? Poate fi explicată doar prin prisma eufuziunii momentului? Care credeți că au fost resorturile ei?

IC: Participarea record are printre alte explicații noutatea momentului. Să nu uităm că, deși superficială, campania electorală a adus multe noutăți în viața românilor. Spre exemplu, pe post de Nicolae Ceaușescu, Ion Iliescu era contrazis în direct la TVR de niște persoane considerate de marea majoritate a electoratului chiar „obraznice” prin îndrăzneala de a se lua în gură cu domnul Iliescu. Românii au venit la vot în proporție de masă pentru a-și exprima dragostea față de Ion Iliescu. Nu cred că în Istoria României moderne a mai fost un politician care să se bucure de atâta simpatie precum Ion Iliescu în mai 1990. Simpatie sporită de ceea ce electoratul considera atacurile necuviincioase din partea Opoziției. *Perestroika* lui Mihail Gorbaciov s-a vrut o șmecherie prin care Partidul Comunist, vopsit în culori vesele acum, recâștiga puterea pe calea așa-ziselor alegeri libere. În alte țări, șmecheria n-a ținut. În România lui mai 1990 PCR, botezat FSN, a recâștigat prin vot popular puterea pierdută de-a lungul anilor.

SP: Campania electorală a fost dominată de violență (de la cea verbală, pînă la agresiuni fizice). A fost consecința directă a modului în care a fost înlăturat de la putere Ceaușescu, a căii violente a schimbării? Sau putem vorbi de o strategie manipulatorie a violenței?

IC: N-a fost manipulare. A fost continuarea unei perioade de violențe definitorii: teroristii și lupta cu teroristii, confruntările de civili din stradă, arestarea și anchetarea foștilor membri ai CPEX – toate au făurit convingerea că aceasta e democrația. Putem dibui și o enormă defulare după decenii în care violența, existentă în practica instituțiilor de forță, a fost eliminată din viața publică.

SP: Ce rol a jucat presa în contextul alegerilor? A influențat decisiv Televiziunea rezultatele?

IC: Presa n-a jucat niciun rol. Presa independentă se reducea la câteva săptămânale care se difuzau cu precădere în București. Dominau prin difuzare guvernamentală, prin condiții materiale de excepție (cota de hîrtie de exemplu) publicațiile Puterii, cele care aparținuseră structurilor comuniste: *Adevărul*, *România liberă*, *Tineretul liber*. Televiziunea era una singură, cea a Puterii. Numai că TVR fusese mitizată în timpul răsturnării lui Ceaușescu și a fenomenului terorist. Ea trecea drept o televiziune care contribuise la răsturnarea lui Ceaușescu și prin urmare, tot ce se difuza la TVR era considerat sfânt.

SP: Alegerile s-au desfășurat pe fundalul demonstrației maraton cunoscută sub numele de „fenomenul Piața Universității”. A influențat rezultatul electoral? În ce măsură sau sens?

IC: A influențat rezultatul în favoarea FSN și a lui Ion Iliescu. La vremea respectivă, ca director al *Zig-Zag Magazin* și editorialist al revistei, am susținut Piața Universității, despre care am scris că e un model european. Azi sunt mulți – inclusiv PSD-iști – care se jură c-au fost în Piața Universității, deși nimeni nu i-a văzut pe acolo. Eu am fost; nu numai ca ziarist, dar și ca adversar al lui Ion Iliescu. Azi, după trecerea timpului, dar și după ce-am aflat mai multe lucruri despre Piața Universității, îmi dau seama că tinerii de acolo, în marea lor parte, au fost manipulați de Securitatea întruchipată de unitatea zisă Doi și un sfert, unde se adunaseră toți securiștii de pe București, dar și de SRI, proaspăt înființat. Cu o țară în care singurele imagini ajune la omul simplu erau cele difuzate de TVR, Piața Universității a trecut în ochii electoratului drept un fel de tulburare a lui Ion Iliescu de la lucrul său pentru țară, drept o gălăgie făcută de Opoziție într-o societate care avea nevoie de liniște. De aceea cred că Piața Universității a contribuit, fără să vrea, la scorul electoral uriaș

al lui Ion Iliescu și al FSN. Asta nu înseamnă că Piața Universității nu rămâne un moment mitic al Istoriei noastre moderne.

SP: Alegerile parlamentare s-au soldat cu victoria categorică a FSN. Ierarhizați primele trei cauze ale acestei victorii.

IC: a. Transformarea alegerilor în referendum pentru Ion Iliescu în confruntarea cu Nicolae Ceaușescu.

b. Lipsa minimei experiențe a Poporului român în materie de exercițiu democratic.

c. Greșelile elementare ale Opoziției care a adoptat din start o poziție radicală față de milioanele de membri de partid, față de românii care nu aveau nicio vină că trăiseră în comunism.

SP: *Partidele istorice, exponentele anticomunismului, au obținut performanțe modeste. Pentru că au candidat separat? A fost de vină strategia electorală a antifesenismului? Au fost fraude electorale?*

IC: A fost de vină, ca să spun așa, contextul istoric, peste care nimeni nu poate trece.

SP: *Ion Iliescu a fost votat de peste 12 milioane de români, adică 85,7% din populația prezentă la vot. Cum se explică acest procent, unic în postcomunismul românesc și nespecific pentru un regim democratic, precum și diferența foarte mare față de ceilalți candidați?*

IC: Am explicat prin faptul că Ion Iliescu a fost votat nu în calitate de contracandidat al lui Ion Rațiu și Radu Câmpeanu, ci de contracandidat al lui Nicolae Ceaușescu.

SP: *Suprapunerea alegerilor parlamentare peste cele prezidențiale generează, după cum se știe, un efect de contagiune, rezultatul fiind acela al personalizării competiției electorale și al diminuării relevanței scrutinului parlamentar, precum și a programelor electorale ale partidelor. Cît de mult a contat acest lucru în cazul alegerilor din 1990? Altfel spus, victoria FSN este, de fapt, victoria lui Ion Iliescu?*

IC: Da, e victoria lui Ion Iliescu. Forța de tractare a unui partid s-a văzut în cazul lui Ion Iliescu în 1992, când a făcut ca un partid abia înființat – PSDR – să învingă FSN-ul rămas al lui Petre Roman.

SP: *Au reprezentat alegerile din 20 mai 1990 și rezultatul acestora o opțiune clară a românilor pentru democrația liberală, pentru valorile occidentale?*

IC: Nu. A fost o opțiune pentru perestroikism, un fel de comunism liberal, întruchipat de personaje net diferite decât foștii membri ai CPEX.

SP: *Cum ați caracteriza parlamentul rezultat în urma alegerilor din 20 mai 1990 din punct de vedere al compoziției umane, al nivelului profesional al membrilor, al funcționării în general?*

IC: A fost cel mai bun parlament din postdecembrism, pentru că provenea din rândurile tehnocraților din regimul Ceaușescu, al celor care deveniseră membri de partid, ba chiar și activiști nu pentru că împărtășeau ideologia bolșevică, ci pentru că în afara carnetului de partid nu ar fi putut realiza nimic în viață. Nu degeaba se compara la vremea respectivă carnetul de partid cu cel de conducere a unui vehicol.